

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četrto leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v stolnem farovžu. Deložniki tiskovnih društev dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopis se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrtice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

Poslednja beseda od naše strani.

II.

Liberalcem, naj so že na Nemškem ali v Avstriji, je poglavitni namen: po „postavni“ poti ljudstvo tako dolgo obdelovati, dokler mu vere in spoštovanja do cerkvene oblasti ne zate-rejo. Potem je — po njih mislih — državna oblast vsemogočna, kat. cerkev pa po dr. Friedbergovem načrtu osušena. V ta namen skuša liberalizem povsod šolo in duhovščino v svojo oblast spraviti.

Gledé na eno kakor na drugo nasvetoval je torej dr. Friedberg „postave“, ki so deloma že izpeljane, deloma še le pripravljene za izpeljavo.

Gledé šole nasvetuje Fr. popolno ločitev cerkve in šole. Kaj da to pomeni, razložili smo v 24. in 25. številki „Gospodarja“, da namreč posvetni učitelj celó nič opraviti nema s krščansko odrejo, da kot učitelj nobene odgovornosti nema nasproti cerkveni oblasti. Dоследno je torej, ako se celó tirja, da se kateketu in krščanskemu nanku šolska vrata zapahnejo. S tem je najvišji namen človeka zatajen, krščanskim staršem pa velika britkost pripravljena. Namen človeka je, da se zveliča, in to po onem potu, ki ga je Zveličar pokazal. Ta pot se pa mora otroku pokazati, po njem se mora hoditi navaditi, kar pa ni mogoče ne v enem letu, ne samo enem učitelju. Ker starši niti časa, in prepogosto tudi dovoljne zmožnosti k temu nemajo, pošiljajo otroke v šolo, brez dvoma s tem blagim namenom, da šola v krščanski odgoji kakor tudi v drugih za življenje potrebnih vednostih vse to nadomesti, kar se doma zgoditi ne more. Zatoraj pa mora prava šola v ozki zvezi biti z domačo odrejo. Ako je pa

šola brezverska, — in to pomenja ločitev šole in cerkve — je šola v poglavitni stvari z domačo, krščansko odgojo v nasprotji, je staršem v britkost, in ne v tolažbo. Kdor tedaj to stanje še hvali in zagovarja, kakor žalibog slovenski liberalci, je na strani dra. Friedberga in vseh zagriženih sovražnikov krščanstva in kat. cerkve.

Gledé kat. cerkve nasvetuje nemški doktor naslednje ljubeznjive postave, ki nam zopet spričujejo staro resnico, da jih ni hujših trinogov in samosilnikov kakor so ravno — liberalci. Naj bi namreč brezverska država, kolikor le mogoče, vernike cerkveni oblasti odmaknila in vse duhovstvo v svojo oblast dobila, priporoča dr. Friedberg to le:

1. Vpelje se naj posilni civilni zakon, to je: poroka pred okr. glavarji ali župani. Pri nas je to dozda le samo dovoljeno tistim, ki so vero zatajili; kandidat Korl Reuter v Mariboru je pa volilec med drugim tudi obečal, da bo delal na to, da se posilni civilni zakon vpelje. Ž njim se strinjajo vsi liberalci.

2. Sv. krst se naj odpravi, t. j. naj državna oblast nič več na to ne gleda, ali je kdo kristijan ali ne. Ob enim se naj vpeljejo namesto krstnih bukev (matic) občanske matice (Civil-Standsregister), ktere naj spisujejo župani.

3. Treba kazenske postave zoper predigarje, ako se drznejo le besedico črtniti zoper naredbe brezverske države. Na Nemškem se to že izvršuje, pri nas se je poskusilo že tu in tam, kakor je namreč okr. glavar več ali menj liberalen.

4. Nadzorovanje vlade pri odgoji kandidatov duh. stanú. To meri na to, da ne bi več cerkev, oziroma škof v katoliškem duhu vzrejati smel duhovnikov. S tem je cerkvi smrtna rana vsekana. Na Nemškem je postava že sklenjena in se ravno začena izvrševati — seveda s protestom vseh preč. škofov. Pri nas se hoče isto

doseči, le po bolj gladki poti. Vničiti hočejo vsa semenišča, bogoslovce spraviti na „visoke“ šole, te pa hoče vlada po svojem kopitu osnovati. Tudi s tem se je Reuter volilem priporočal, in mož že ve, zakaj da tako govori.

5. Poskušnja bogoslovcev pred vladno komisijo. Tedaj bi ne šlo več za to, ali je kdo za cerkveno službo sposoben, marveč le za to, ali je takošen, kakor ga vlada potrebuje in imeti želi. V zvezi s tako postavo je

6. Prepoved, namestiti duhovnika, kateri ni vladi v državljanskem in političnem oziru dovoljen. Liberalnim duhovnikom bi toraj pšenica cvela, a katoliškemu ljudstvu, posebno pa Slovencem bi osat rasel na duševnem polju.

7. Vničenje jezuitskega reda, kteremu je tudi „Sl. Tednik“ že v prvi številki zagodel: „Srečen pot!“ — Z Jezuiti bi se naj odpravili tudi vsi drugi redi, razun onih, ktere brezverska država še trpi. Nekte i redovniki so namreč tudi liberalcem všeč, ker jim niso nevarni.

8. Se škofom roke zvežejo s tem, da po „postavi“ cerkvene kazni nikomur državnih pravic ne kratijo, to je: da sme kat. cerkvi vsak brez vsega strahu nagajati. V zvezi s tem je postava, ki dovoljuje rekurs do državne oblasti zaradi „zlorabe duhovne oblasti.“ Če bi torej od vlade nameščen duhovnik, bodi si v pastirstvu ali v učilišču kat. vero zatajil in krivoverstvo trosil, ter bi škof primoran bil odpadnika od službe odstaviti, sme ta zaradi „zlorabe duh. oblasti“ rekurirati in država ga vzame v obrambo, to je: volka pri čredi pusti. To je mariborskemu Reuterju: „Unterordnung der klerikalen Hierarchie unter Verfassung und Gesetz“ — prosto po slovenski: Za škofo in vso cerkveno oblast naj ne velja več cerkvena, nego državna postava, ktero sklenemo mi liberalci v državnem zboru po svojem okusu.

To je premedeni liberalni načrt, kako katoliško cerkev sčasoma izsušiti, da postane v vsem državi pokorna dekla. Pojasniti vsega na tanko ne moremo, ker bi k temu obširne knjige treba bilo; le na dve reči moramo častite bralce spomniti, ki bi najžalostnejih nasledkov imele, ako liberalcem res obvelja, kar je načrtano. Kar zadeva semenišča, smo v lanskem „Gospodarju“ str. 173. 179. 183. obširno o tem govorili in posebno poudarjali, da je prihodnjemu duhovniku za izvrševanje nevarne in težavne službe večletnih vaj duhovnega in krščanskega življenja pod vodstvom skušenega in modrega duhovskega učenika neobhodno potreba. Gorje ljudstvu, ako dobi za pastirje pahnjencev, ki so navdani posvêtnega duha, ki ne poznajo blažilne moči krščanstva in nja kreposti alj čednosti! In prav tega se je bati, ako bi bogoslovci, učeči se na vseučiliščih, živeči sredi svetá sebi prepuščeni bili.)*

*) Kdor se hoče o tem bolj podučiti in prav soditi, naj bere eno naslednjih knjižic: „Würdigung der bishöflichen Clerical-Seminarien als Erziehungs- und Lehran-

Kar liberalci kvasijo o višji učenosti, ki se le na vseučiliščih pridobiti zamore, je gola sleparija. Prvič ne pozna nijeden teh kričačev semenišč in stavri, ki se v njih uče. Ne bojimo se od nobene strani pravičnega ugovora, ako rečemo, da se kakor po drugod, tako tudi v lavantinskem semenišču v znanstvenem oziru vsaj toliko stori, kakor na vseučilišču in da se od kandidatov duh. stanú več zahtevati ne more, kakor se tukaj zahteva. Ako le dotični preč. škofi vso skrb na svoja semenišča obračajo, jih ni boljših ustanov za vzrejo duhovščine kakor so škofijska semenišča. Drugič je pomisliti, da liberalci s svojim hujskanjem proti semeniščem vse kaj druga nameravajo, kakor pa „višjo izobraženost“ pri bogoslovcih. Te liberalci še žeteti ne morejo, kajti je ravno njim dobro izurjena dahovščina strah in poguba. Njih edini namen je: pridobiti duhovnikov, kateri bi liberalnim naredbam brezverske države nasprotni ne bili; pri nas na Slovenskem pa vrh tega še taci, ki bi narodnih pravic ne branili, ampak pomenčevanje ljudstva še pospeševali. Zato se tirja, naj brez vladnega odobrenja nobeden službe ne dobi, da naj vlada nadzorovanje tudi v bogoslovskih šolah prevzame. Ko bi naši narodnjaki manj liberalni in bolj domoljubni in previdni bili, bi to lahko že zdavno spoznali in proti nam tako strastno ne divjali. Tem kratkovidnim politikarjem moramo praktično resnico pred oči postaviti in reči: Kruh je kruh, in kdor kruh deli, je gospod, in kdor ga prijema, je gospodu podložnik! Če državna oblast, kakor to liberalci želé, duhovščino popolnem v svoje roke dobi, potem je tudi našemu ljudstvu v narodnem oziru krepka podpora zrušena, kajti odločnega narodnjaka se bo pod vladinimi očmi težko več kdo kazal, ako ve, da mu to pot do službe zaleže, da je po drugi poti dobiti ne more, kakor če je v državljanskem in političnem oziru — vladi dovoljen.

Cerkvenega premoženja še nismo omenili, ker ima v tem oziru pri nas itak vlada odločilno besedo. Če pa država duhovnike v službo vzame, jih bo tudi plačevala; ker pa državna blagajnica hudo naduho ima, bode vlada, kakor na Italijanskem, po cerkvenem premoženju segla da napravi novo cerkveno kaso.

To je sedanje, osodepolno stanje in blizo je državni zbor, ki bode brez dvoma o teh rečeh sklepal. Odkar so namreč liberalci pogodbo s papežem v drž. zboru razdrli, je treba namesto nje državnih postav, ki določujejo razmero med državo in kat. cerkvijo. V načrtu so te postav gotove, in če zmagajo liberalci pri volitvah, mora vlada s temi predlogi na dan, ker liberalna večina državnega zbora na to pritiska.

In zdaj vprašamo vsakega pravičnega človeka: imamo li prav ali ne, če v taci razmerah

salten.“ Von Dr. Ferd. Michl. Wien. 1872. — „Zur Reform der Theol. Studien in Oesterr.“ Graz 1873. Ulr. Moser.

od prihodnjih državnih poslancev poročstva imeti hočemo, da bodo v cerkveno-pravnih zadevah tudi na pravi strani stali in ne na strani liberalcev. Kdo se drzne trditi, da bi slovenski državni poslanec v smislu in na korist ljudstva delal, ako bi v teh prevažnih rečeh z liberalci glasoval?

To nesrečo in sramoto od katoliških Slovencev odvrtni, smo nasvetovali, naj kandidati kratko izrečejo, da se skladajo s programom „pravne“ stranke, kateri v cerkveno-pravnem oziru poročstva daje, v narodnem oziru nam pa ni nasproten. Za odgovor smo dobili strasten upor, natolecevanja, zasmehovanja in slednjič o s o b n o pikanje urednika in drugih poštenih mož naše stranke.

Ker smo pa prepričani, da je uzrok vsemu temu le huda zmotnjava, pri mnogih tudi očitna nevednost, in ker smo denes, kakor mislimo, dovolj jasno uzroke navedli, zakaj da moramo poročstva imeti od kandidatov, se ne bomo več zaradi programov pričali. Vsega nespametnega razpora bode na mah konec, ako privrženci izključljivo narodne stranke pripoznajo in očitno izrečejo, da so: za svobodo in nedotakljivo samoupravo kat. cerkve, za samovlastno upravo cerkvenega premoženja in cerkvenih ustanov; da zadobi šola verski značaj, kat. cerkev toraj dovoljnega poročstva, da ni ne v verskem spoznanju in vedenju učitelja, niti ne v šolskih knjigah česar, kar je nasprotno veri in spodkopava veljavo cerkvene oblasti.

To so naše tirjatve, ktere stavimo z ozirom na blagor slov. ljudstva, od katerih torej odstopiti ne moremo, ker bi sicer izdajalci ljudstva bili. Kdor še ima iskrico pravnega in npravnega čutstva v svojem srečju, nam mora pritrditi. V narodnem oziru se pa držimo vašega ožjega programa ter vam še sreče želimo, ako ga poprej doženete, kakor se po našem prepričanju dognati da.

To je naša poslednja beseda.

Cerkvene zadeve.

Iz Švajcarskega dne 11. julija.

Stvari se hitreje raznotavajo, kakor sem v svojem poslednjem listu Vam omenil.

Konec preteklega meseca je namreč v Cirihi bil odpadli duhovnik, dr. F. Mihelis, iz Braunschberga na Nemškem, ter je 2 uri govoril v skupščini, v ktere je bilo protestantov in katoliških odpadnikov (staro-katolikov) v ne ravno velikem številu nazočih. Mož je razdražil vse in sam sebe ošvigal. Švajcarske rudečkarje je razkačil s trjenjem, da „ljudovlada (republika) ni najboljša vlada v državi.“ — Sam sebe je po ustih bil, ker je rekel, da se drži papeža in edinosti v nauku in veri, ob enem je pa mojstroval papeža in cerkveni zbor. Protestante je razdražil s tem, da je reformatorjem 16. stoletja očital brezumje in ne doslednost. —

Zatorej pa neki protestantovski list popotnega predigarja zasmehuje, rekoč: „Ako Cirkvi starokatoliki drugega duhovna najti ne morejo, bodo lažje brez vsacega shajali.“ — Pa kljubu vsemu temu drznil se je zmedeni Mihelis v praznik sv. apostolov Petra in Pavla (29. jun.) katoliško cerkev v Cirihi z božjoropnim pravilom oskruniti. Zastonj sta mu to branila dušna pastirja ter ga prosila, naj vendar tolike hudobije ne stori. On pa je svoje samovoljno postopanje opravičeval s predrzno besedo: „Jaz vaju ne spoznam za postavna pastirja te srenje!“

In tako se je pod obrambo vladnih vojaških bodal na častiti katoliški praznik prvokrat v Cirihi bogohulno cerkveno opravilo vršilo. Toda vernih sre ni povzdigovalo, kajti po končani predigi odšle so tri četrtinke ljudi iz cerkve, gotovo zato, ker se jim gnjusi hinavščina, da si ti ljudje vero in božjo službo po svoji glavi delajo. — Preč. škof Bazelski so vsled Mihelissove komedije cerkev kot oskrunjeno razglasili in zvestim katoličanom ukazali, da začasno v drugih, primernih prostorih božjo službo imajo. Vlada je pritožbe katoličanov zoper to nasilstvo v koš vrgla, vse javne prostorije v mestu katoličanom prepovedala ter bode zvestima kat. pastirjema plačo ustavila in odpadnika Mihelisa katoličanom za pastirja vsiliti skušala.

Tako so nastopili za katoličane v „svobodni“ Švajci prvi časi preganjanja kat. cerkve, in za božjo službo si moramo iskati skrivnih zavetij. — Tesinska vlada prepoveduje pobirati darov „za preganjano cerkev“, razglašati spomenico švajcarskih škofov gledé žalostnega stanja katoliške cerkve v deželi. —

Do zdaj štejemo, hvala Bogu, le tri duhovnike med odpadniki, kateri bi pa brez odpadnikov iz Nemčije sami nič ne zmogli. — Trije kat. listi: „Liberté“ v Friburgu, „Vaterland“ v Lucernu in „Volksblatt“ v Uenahu (Sv. Gal) branijo pogumno našo kat. stvar. — Katoličani v obče čvrsto stojé; še celó 2 protestantovska duhovna v kantonu Waadt protestujeta v novinah zoper preganjanje katoličanov ter sta poslala svoj dar za preganjane duhovnike. —

Dne 7. julija so se zbrali v Bernu svetovalci zaveznih kantonov v posvet; o tem poročam prihodnjič. —

Bratovščine pri cerkvi sv. Janeza Krst. v Mariboru.

1. Bratovščina sv. Duha, ustanovljena od vinicarjev ponedeljek po Ilovem 1468.

2. Bratovščina Matere Božje, ki je leta 1475. svojo gorico prodala.

3. Bratovščina presv. Rešnjega Telesa 1450 ustanovljena, pozneje ko so luteranske zmote tudi tukaj se vteple, opuščena, l. 1635 pa zopet oživljena po prošnjah tukajšnjih trgovcev.

4. Roženkranska bratovščina, ki se je pričela na Svečnico 1651, in